

needed in the world together with identifying promising areas of blockchain technology in the functioning of financial institutions. All transactions are anonymous, therefore this ensures maximum protection of the confidential data of users.

#### Literature:

1. Svan M. Blockchain: Blueprint for a new economy. 2015 URL : <https://sapcoin.net> (дата звернення: 05.05.2020).
2. Усенко А. Перспективы blockchain для бизнеса и украинской экономики. URL: <https://home.kpmg.com/ua/ru/home/media/press-releases/2018/06/perspektivi-blockchain-dlya-biznesa-i-ukrainskoi-ekonomiki.html>. (дата звернення: 07.03.2020).
3. Marco Iansiti, Karim R. Lakhani The truth about blockchain. Harvard Business Review. 2017 URL : <https://enterpriseisproject.com> (дата звернення: 03.10.2020).
4. Tapscott D., Tapscott A. Blockchain revolution: how the technology behind bitcoin is changing money, business, and the world. 2016 URL: <https://insightinvestment.com> (дата звернення: 02.04.2020).
5. Zibin Zheng, Shaoan Xie, Hong-Ning Dai, Huaimin Wang, Xiangping Chen Blockchain challenges and opportunities: International Journal of Web and Grid Services (IJWGS), Vol. 14, No. 4, 2018. p. 355–357.
6. Satoshi Nakamoto, Bitcoin : A peer-to-peer electronic cash system, 2008 URL: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (дата звернення: 03.04.2020).
7. Future of transaction processing and smart contracts on the internet of money. Banking Beyond Banks and Money. URL : <https://arxiv.org> (дата звернення: 01.04.2020).
8. Charles Baden-Fuller, Stefan Haefliger «Business Models & Technological Innovation» Long Range Planning 2013. p. 419–426.

## **ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСАД БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

*Дебре О.С.  
м. Полтава*

*Анотація. У статті висвітлено актуальні питання забезпечення безпеки життя та діяльності майбутніх учителів трудового навчання та технологій; проаналізовано поняття «культура безпеки життєдіяльності» та висвітлено її структуру; досліджено функції і фактори, що впливають на формування культури безпеки життєдіяльності студентів педагогічних вищих навчальних закладів; розглянуто педагогічні умови формування культури безпеки життєдіяльності особистості вчителя трудового навчання та технологій.*

*Ключові слова: безпека життєдіяльності, культура безпеки життєдіяльності, навчальний процес, безпека, трудове навчання, технології.*

Оволодіння населенням України культурою безпеки життєдіяльності розглядають як гостру соціальну проблему співробітники Національного інституту стратегічних досліджень проблеми впровадження культури безпеки в Україні Д. С. Бірюков, О. О. Мартюшева, Ю. М. Скалецький, Л. Д. Яценко. О. І. Запорожець досліджував основні функції та особливості культури безпеки життєдіяльності. До проблеми визначення актуальності й особливостей формування культури безпеки життєдіяльності звертається дослідник-педагог М.О. Зоріна [3].

Для вірної оцінки проблеми формування культури безпеки життєдіяльності у студентів педагогічних вищих навчальних закладів необхідно висвітлити актуальні питання забезпечення безпеки життя та діяльності фахівців у різних галузях діяльності та проаналізувати поняття “культура безпеки життєдіяльності”. Для встановлення педагогічних умов формування культури безпеки життєдіяльності студента варто дослідити структуру культури безпеки життєдіяльності особистості, її функції і фактори, що впливають на формування культури безпеки життєдіяльності майбутніх фахівців. Одним із основних факторів забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку країни є культура

безпеки життєдіяльності, формування і розвиток якої – актуальна проблема сьогодення.

Оскільки носієм культури безпеки є особистість, розумова діяльність якої перетворюється на цінності, норми, знання і віру, в її поведінку, що виключає генерування небезпек, дбайливе ставлення до інших людей та середовища існування. Комплексний і системний розвиток культури безпеки життєдіяльності надає можливість значно підвищити рівень духовно-морального і патріотичного виховання, скоротити людські та матеріальні втрати. Але культура безпеки життєдіяльності не є вродженою, їй потрібно навчати.

Педагогічна освіта є фундаментом системи освіти в цілому. Від того, як буде підготовлений вчитель, цілком залежить майбутнє нашої країни. У буквальному розумінні, майбутнє нашої держави залежить від того, наскільки буде готовий вчитель до створення безпечних умов навчально-виховного процесу, від якості його професійної підготовки щодо навчання учнів з питань безпеки життєдіяльності, від рівня його культури безпечної життєдіяльності.

Особливого значення у цьому контексті набуває підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Загальновідомо, що дотримання вимог безпеки життєдіяльності учасників навчально-виховного процесу є обов'язковим під час уроків з усіх навчальних предметів, але особливо актуально це на уроках трудового навчання. Адже діти шкільного віку не мають достатнього досвіду користування знаряддями праці, вони лише починають системно ознайомлюватись і вивчати правила безпеки життєдіяльності, зокрема, правила безпечної поведінки з матеріалами та відповідними інструментами. Окрім того, на уроках трудового навчання учні не лише вивчають теоретичний матеріал, а й виконують, здебільшого, практичні роботи, користуються різними інструментами та матеріалами, неправильне поводження з якими може стати причиною травмування та зашкодити їхньому здоров'ю. Тому дуже важливо, щоб педагоги самі знали і дотримувалися правил безпеки, навчали цього учнів під час уроків трудового навчання.

Якщо розуміти культуру як певний рівень розвитку творчих сил і здібностей людини, то культура безпеки – це відповідний рівень розвитку творчих сил і здібностей людини до профілактики ризиків, попередження та зменшення шкоди (заподіюваної шкідливими і небезпечними факторами життєдіяльності) їй особисто та суспільству в цілому [3].

Трудове навчання – важлива складова частина всієї системи навчання, виховання й освіти молоді. З одного боку, це органічне продовження виховної роботи, що здійснюється в дошкільних закладах, з другого – підготовка до трудової діяльності у дорослому житті [2].

Організуючи навчальний процес, враховується як обсяг знань, умінь та навичок учнів, так і зміст роботи та основні шляхи реалізації програмних вимог. Розв'язується широке коло виховних питань: виховується відповідне ставлення до праці – творчий підхід до трудових завдань при розробці проектів, уміння й бажання працювати на загальну користь, у колективі, а також суспільні мотиви праці, виробляються навички культури праці: акуратності, бережливого ставлення до матеріалів та результатів своєї і чужої роботи, її планування [7].

Метою трудового навчання у системі повної загальної середньої освіти є забезпечення всебічного розвитку особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, готова до трудової діяльності, самореалізації, дбайливого ставлення до родини, своєї країни, довкілля, спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, а також формування в учнів компетентностей, визначених Законом України «Про освіту» та державними стандартами [4, 5].

Виходячи з позицій системного підходу, не слід забувати, що вчитель трудового навчання має володіти знаннями про правила безпечної поведінки (про джерела небезпеки, заходи її попередження і способах уникнути); уміннями діяти в надзвичайних і небезпечних ситуаціях, а також володіти методикою навчання безпеки життєдіяльності людини. Адже освіта та виховання спрямовані на одержання фундаментальних знань, умінь і навичок, формування поглядів, цінностей та поведінки з метою запобігання ризику для життя і здоров'я людей.

Особистість, яка володіє культурою безпеки життєдіяльності, характеризується особливостями поведінки, свідомості та діяльності у всіх сферах суспільного життя, що охоплюються функціями загальної культури.

Відомо, що рівень безпеки життя і діяльності людини визначається низкою зовнішніх і внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів належать: соціальні умови життя людини, що обумовлюють ступінь її забезпеченості в охороні здоров'я, культурі, захищеності дитинства, старості, працевздатності та ін.; екологічні умови, що визначають рівень захищеності людини від впливу несприятливих екологічних факторів на здоров'я та перспективи подальшого життя; правові умови, що визначають рівень захищеності прав, свобод і обов'язків людини і держави; матеріально-економічні умови, що обумовлюють ступінь захищеності людини від злиднів, задоволення нормальних потреб у їжі, одязі, житлі та ін.; рівень освіченості, готовність людини до безпечного способу життя та діяльності [1].

До внутрішніх факторів можуть бути віднесені власні особисті якості людини – генетичні, в тому числі психологічні та соціально обумовлені, що сприяють або підвищенню цього рівня безпеки, або його зниженню. Завдання збереження безпеки постають щодня перед кожною людиною, оскільки, приступаючи до самостійної діяльності, вона повинна знати і розраховувати можливі наслідки своїх дій, що перетворюють життєве середовище, чітко уявляючи всі процеси в системах із спільнотами всіх рівнів. Вступаючи до творчої (або руйнівної) життєдіяльності, індивіду слід навчитися розглядати себе як суб'єкта безпеки.

На думку О. І. Запорожець формування культури безпеки життєдіяльності особистості має передбачати взаємозалежне рішення завдання виховання у членів соціуму мотивації до безпечної поведінки [1].

Згідно з проведеним теоретичним дослідженням виявлено, що у процесі формування людини під впливом соціальних, педагогічних та інших чинників зазвичай реалізуються три основні рівні сформованості культури безпеки життєдіяльності у студентів: низький, достатній і високий.

Низький рівень характеризується двома протилежними тенденціями у поведінці особистості. При першій формується особистість, схильна до саморуйнування, у якій відсутня мотивація до безпечного поведіння, спостерігається готовність до створення небезпечних ситуацій або неусвідомлене тяжіння до шкідливих наслідків, до жертвовності, мучеництва тощо. (такий студент схильний до невиправданого підвищеного ризику, веде, як правило, нездоровий спосіб життя, сам створює небезпечні ситуації) – схильність до саморуйнування виникає найчастіше під впливом прикладу дорослих (схильних до алкоголізму, невиправданого ризику тощо). При другій – формується перебільшене прагнення до безпеки. Студент намагається цілком контролювати поточні події з метою повністю виключити ризик потрапляння в небезпечні ситуації (така людина може бути надто обережною і завбачливою, а крайній вираз цієї тенденції виявляється в боязкості, нерішучості). Невпевнена, боязка, зайво завбачлива поведінка студентів формується під впливом боязко-тривожних старших, які не стільки виховують прагнення до безпеки, скільки залякують можливими, зазвичай перебільшеними, небезпеками.

Достатній рівень характеризується прагненням студента до забезпечення своєї особистої безпеки, безпеки оточуючих людей (особистість налаштована на повноцінне життя, не позбавлене елементів ризику, при цьому усвідомлено ставить перед собою цілі, реалізація яких допомагає ефективно передбачати, попереджати, долати небезпечні ситуації).

Високий рівень сформованості культури безпеки життєдіяльності характеризується умінням особистості підвищувати мотивацію до раціонального подолання можливих небезпек, формувати культуру безпеки життєдіяльності в інших людей під впливом виховання, заснованого на поступовому розширенні зон самостійності та відповідальності молоді.

Мотивація студентів до оволодіння культурою безпеки життєдіяльності полягає у створенні психологічного налаштування на забезпечення безпеки життєдіяльності. Під час навчання необхідно послідовно вести студентів від пізнання, ідентифікації окремих явищ до

їх критичного осмислення.

Отже, студенти педагогічних вищих навчальних закладів повинні володіти культурою безпеки життєдіяльності на високому рівні для можливості самостійно формувати в учнів мотивацію до оволодіння знаннями та вміннями безпечної поведінки у побуті, соціумі та на практичних роботах. Адже у життєвому середовищі тільки опанування людиною основними цінностями культури безпеки та їхнє безумовне дотримання може гарантувати їй безпечне існування. Формування оптимального типу мотивації до безпечної поведінки є фундаментом, на якому надалі базується підвищення надійності та безпеки взаємодії людини і навколишнього середовища.

Основною умовою реалізації особистісного потенціалу при навчанні безпеки життєдіяльності є формування особистості, яка здатна уникати небезпек. Звичайно, це багато в чому залежить від якостей особистості, яку навчають. Насамперед, впливає біологічний фактор, який залежить від індивідуальних особливостей людини (вік, стать, стан здоров'я тощо) і який проявляється в цілому наборі безумовних рефлексів, якими вона неусвідомлено користується в різних небезпечних ситуаціях: швидкість зорової та інших реакцій, здатність до концентрації уваги, швидкість оцінки обставин, пристосування до несподіваних ситуацій, відчуття небезпеки, швидкість реакції на проявлену небезпеку, емоційна реакція на небезпеку тощо. Значну роль відіграє і психофізіологічний фактор, що визначає індивідуальні особливості психічних функцій. Психофізіологічні якості проявляються у відчутті людиною небезпеки, швидкості реакції на проявлену небезпеку, емоційній реакції на небезпеку тощо [3].

Отже практичне використання безпеки життєдіяльності при підготовці учителів трудового навчання та технологій, маючи пріоритетне значення, можливе лише у комплексі заходів по збереженню життя та здоров'я усіх учасників навчально-виховного процесу. Тому підготовка майбутніх учителів до безпечної діяльності неможлива без засвоєння знань з техніки безпеки та їх практичного застосування, які допоможуть ідентифікувати небезпеку, що наближається або виникла, проаналізувати її рівень, приймати адекватні рішення та свідомо діяти, щоб відвернути небезпеку або зменшити її шкідливий вплив, керуючись розумінням явищ, які лежать в основі будь-якої надзвичайної ситуації.

#### Список використаних джерел:

1. Безпека життєдіяльності [текст] : підручник. / [О. І. Запорожець, Б. Д. Халмуратов, В. І. Применко та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 448 с. URL : <https://kpmu.km.ua/upload/medialibrary/8ca/BYEITYENA-zykhkhzhekyaoersfkhk-Iatsuszyeshch.pdf> (дата звернення: 13.05.2021)
2. Гуцан Л. Автентична основа трудового виховання молодших школярів. *Початкова школа*. 2004. №7. С.53-55.
3. Зоріна М. О. До проблеми визначення актуальності й особливостей формування культури безпеки життєдіяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2010. №8. С. 149-153.
4. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ. Дата оновлення: 27.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 10.05.2021).
5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 18.03.2020 р. № 463-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984> (дата звернення: 14.05.2021).
6. Скалецький Ю. М. Проблеми впровадження культури безпеки в Україні / Ю. М. Скалецький, Д. С. Бірюков, О. О. Мартюшева, Л. Д. Яценко. – К. : НІСД, 2012. – 17 с.
7. Тхоржевський Д. О. Методика трудового навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін. *Вища школа*. 1985. Київ. 175с.

## **НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ РОБОТІ З РІЗНИМИ КОНСТРУКЦІЙНИМИ МАТЕРІАЛАМИ З ДОТРИМАННЯМ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ**

*Донченко А.О.  
м. Полтава*

*Анотація. У статті проаналізовано асортимент конструкційних матеріалів, з якими працюють учні на уроках трудового навчання. Розглянуто особливості дотримання учнями*